

การฝึกและอบรม ทางทหาร ระหว่างประเทศ: เครื่องมือของนโยบาย การเมือง-การทหาร

สุรชาติ บำรุงสุข

สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหมายของคำว่า “ความช่วยเหลือด้านการทหาร” (military aid) มักจะให้ภาพพจน์แก่เราว่า หมายถึง รถถัง เครื่องบิน เรือรบ หรือกระสุนปืน แต่เรามักจะไม่นึกถึง “การฝึกและการอบรมทางทหาร” (international military education and training) ซึ่งความจริงแล้ว การฝึกและการอบรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของความช่วยเหลือทางทหาร ที่เป็นกระบวนการที่จะโอนความชำนาญทางเทคนิคและการบริหารทางทหารจากประเทศที่พัฒนาแล้วไปสู่

ประเทศที่กำลังพัฒนา โดยหลักการ ก็คือ ประเทศผู้ให้การฝึกจะทำการฝึกให้แก่นายทหารจากประเทศผู้รับการฝึกให้มีความสามารถในการใช้อาวุธและอุปกรณ์ทางทหารที่ซื้อหรือได้รับความช่วยเหลือจากประเทศผู้ให้การฝึก การให้ความช่วยเหลือในการฝึกทางทหารเช่นนี้ ยังถูกประกาศด้วยว่า คือพยายามที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่กองทัพของประเทศผู้ได้รับการฝึก ให้มีความสามารถที่จะรับมือกับภัยคุกคามภายในและภายนอกประเทศ¹

แต่อย่างไรก็ดี โดยข้อเท็จจริงแล้วจะพบว่า จุดมุ่งหมายในหลักการนั้นมักจะแตกต่างกับจุดมุ่งหมายที่แท้จริง บทความนี้เป็นความพยายามที่ต้องการจะชี้ให้เห็นว่า โครงการฝึกทางทหารระหว่างประเทศจากประเทศมหาอำนาจนั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างกระบวนการครอบงำทางสังคม (Socialization) ต่อนายทหารต่างชาติผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้

(๑) นายทหารผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีอิทธิพลต่อการวางนโยบายของชาติให้มีทิศทางที่ไม่ขัดแย้งกับนโยบายของประเทศผู้ให้การฝึก

(๒) นายทหารผู้เข้ารับการฝึกอบรม อาจจะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำของประเทศในอนาคต ดังนั้น การให้ความหมายของคำว่า “ผลประโยชน์แห่งชาติ”

ในเวลาข้างหน้า ย่อมจะไม่เป็นการทำลายผลประโยชน์ของประเทศผู้ให้การฝึก

(๓) นายทหารผู้เข้ารับการฝึกอบรมเหล่านี้ ยังจะเป็นตัวส่งผ่านที่ดีในการนำความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมจากประเทศผู้ให้การฝึกไปสู่ประเทศของตน ซึ่งนายทหารเหล่านี้จะอยู่ในฐานะชนชั้นนำของประเทศ การที่บุคคลกลุ่มนี้มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศผู้ให้การฝึก จึงย่อมจะเป็นผลประโยชน์โดยตรงต่อประเทศมหาอำนาจ

การศึกษาในบทนี้จะใช้โครงการฝึกและอบรมทางทหารของสหรัฐเป็นตัวอย่างของการศึกษา เพราะเหตุว่า สหรัฐคือผู้ให้การอบรม

ทางทหารรายใหญ่ของโลก ประมาณว่าสหรัฐให้การอบรมทางทหารแก่ต่างประเทศ มีจำนวนเกือบถึงหนึ่งล้านคนระหว่างปี 1950 ถึงปี 1980 และในจำนวนนี้ มากกว่า 50% เป็นนายทหารจากประเทศกำลังพัฒนา²

สถานะทางสังคมของกองทัพ

กองทัพในประเทศโลกที่สามเป็นองค์กรของชนชั้นนำทางสังคม นายทหารส่วนใหญ่มักจะมาจากชนชั้นสูงหรือชนชั้นกลาง เช่น พ่อค่านายทุน นายธนาคาร เจ้าของที่ดิน หรือมาจากลูกของนายทหาร และมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นที่มาจากชนชั้นกลางระดับล่าง เช่น ครู และเสมียน เป็นต้น³ สถานะทางสังคมของบุคคลที่กล่าวมาแล้วย่อมจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนส่วนใหญ่ของประชากรในโลกที่สาม ดังนั้น ข้อเรียกร้องที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อชนชั้นกลางและชั้นสูงได้ เพราะในหลาย ๆ กรณี จะพบว่าชนชั้นกลางในประเทศโลกที่สามมีทัศนะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากคนระดับล่าง ว่าที่จริงแล้ว การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ก็ถือเป็นภัยคุกคามทางเศรษฐกิจการเมืองต่อผลประโยชน์ของสหรัฐด้วย ดังนั้น การอบรมทางทหารที่เกิดขึ้น จึงเป็นขบวนการหล่อหลอมทางความคิดที่จะทำให้นายทหารของประเทศโลกที่สามที่เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหลาย⁴ มีความคิดว่า

- (1) กองทัพจะทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องความมั่นคงที่เกิดขึ้นจากระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เป็นอยู่
- (2) กองทัพอาจจะไม่เห็นด้วยต่อการกระจายความมั่งคั่งทางสังคมไปสู่คนในระดับล่างเพราะการยกฐานะทางสังคมของคนในระดับล่างอาจจะเป็นการคุกคามต่อผลประโยชน์ของกองทัพและของต่างชาติ
- (3) กองทัพจะไม่เห็นด้วยต่อระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวม และกองทัพจะเป็นผู้คุ้มครองต่อระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในการดำเนินการทางเศรษฐกิจของประเทศ
- (4) กองทัพจะมีแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์กับความคิดสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการปราบปรามหรือเข้าทำการปราบปรามต่อผู้มีความคิดดังกล่าว
- (5) กองทัพจะสนับสนุนต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ใกล้ชิดกับประเทศมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสหรัฐในฐานะประเทศผู้ให้การฝึก

ซึ่งในการฝึกเช่นนี้ กองทัพจะให้ความหมายของกลุ่มที่ดำเนินนโยบายเป็นศัตรูต่อตนเองว่า⁵

- (1) ความพยายามของบุคคลหรือคณะบุคคลที่ต้องการจะโอนการดำเนินเศรษฐกิจแบบเอกชนเข้าเป็นของรัฐ (Nationalize)
- (2) ความพยายามที่ต้องการจะก่อให้เกิดการปฏิรูปทางสังคม
- (3) บุคคลหรือคณะบุคคลที่มีแนวคิดแบบลัทธิมาร์กซ์ หรือให้การสนับสนุนต่อการปลุกระดมต่อชนชั้นล่าง
- (4) การดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบเป็นกลาง หรือความคิดในการไม่ผูกพันกับฝ่ายใด (non-align)

สถานะทางสังคมของกองทัพจึงอยู่ในฝ่ายอนุรักษนิยม ที่ปกป้องสถานะเดิม (status quo) ของระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เป็นอยู่และเป็นปฏิปักษ์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขึ้นมามีอำนาจหรือการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นล่าง

จุดมุ่งหมายของการฝึก

โครงการฝึกทางทหารของสหรัฐที่ให้แก่นายทหารต่างชาตินี้ ถูกจัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการ⁶ คือ

- 1) เพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงของสหรัฐด้วยการก่อให้เกิดเสถียรภาพโดยการเพิ่มประสิทธิ-

ภาพในการป้องกันตนเองของประเทศนั้นๆ ขึ้น

- 2) เพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางการเมืองของสหรัฐ โดยก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มั่นคงระหว่างนายทหารผู้เข้ารับการฝึกกับเจ้าหน้าที่ของสหรัฐ กล่าวคือเป็นการสร้างสัมพันธภาพส่วนบุคคลเพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ-การเมืองและสังคมของสหรัฐ

โดยปกติแล้วในแต่ละปี ผู้เข้ารับการฝึกจะมีประมาณ 11,800 คนต่อปี โดยจะเข้ารับการฝึกจากสถานีทางทหารในสหรัฐ 175 แห่ง นอกจากนี้ อาจจะประมาณอีก 5,000 คน จะเข้ารับการฝึกจากโรงเรียนการทหารของสหรัฐในเขตสถานีทางทหารของสหรัฐที่คลองปานามา (การฝึกอบรมใช้ภาษาสเปนเป็นภาษาหลัก) อีกทั้งเจ้าหน้าที่ฝึกของสหรัฐ จะให้การฝึกต่อหน่วยทางทหารในประเทศโลกที่สามในประเทศของตนเองโดยหน่วยฝึกทหารเคลื่อนที่ของสหรัฐ (U.S. Mobile Training Teams)

แต่เมื่อเปรียบเทียบแล้ว นายทหารที่ได้รับการฝึกจากโรงเรียนการทหารในสหรัฐโดยตรงนั้นจะมีสัมพันธภาพต่อสหรัฐที่เข้มแข็งกว่านายทหารที่ได้รับการฝึกจากเจ้าหน้าที่ของสหรัฐในประเทศของตนเอง เพราะอย่างน้อยนายทหารที่ถูกส่งมาศึกษาในสหรัฐนั้น จะมีความใกล้ชิด

กับวัฒนธรรมและแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนอเมริกันมากกว่า เช่น นายทหารเหล่านี้จะได้รับเชิญไปเยี่ยมที่ทำการทางทหาร โรงงานอุตสาหกรรม ฟาร์ม โบสถ์ สถานที่เรีงรมย์ และบ้านของชาวอเมริกัน และนายทหารเหล่านี้จะมีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมมากขึ้น เพราะผู้ที่ถูกส่งมานั้น เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมาแล้ว ทั้งในด้านความสามารถทางการศึกษาและทางการทหาร ซึ่งในการเข้ารับการอบรมนี้ ภาษาอังกฤษจะถูกใช้เป็นภาษาหลัก ดังนั้นความสามารถในการใช้ภาษาจึงเป็นคุณสมบัติอีกประการหนึ่ง (แม้ว่าจะมิใช่คุณสมบัติข้อหลักก็ตาม)

แม้ว่าการฝึกอบรมนี้ จะเรียกว่าเป็นการฝึกอบรมทางทหาร แต่ก็มีเนื้อหาทางการเมืองเข้ามาปนอยู่มาก ครั้งหนึ่งวุฒิสมาชิกไซมิงตัน ได้ทำการตรวจสอบหลักสูตรการฝึกอบรมทางทหารนี้ พบว่าหลักสูตรดังกล่าวได้ให้ความหมายของศัตรูทางการเมืองว่า⁷

- แนวความคิดเป็นกลาง
- นักปฏิวัติฝ่ายซ้าย
- ผู้บ่อนทำลายความสงบทางสังคม
- ลัทธิชาตินิยม
- รัฐหัวรุนแรงในแอฟริกา
- ผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ
- ผู้บ่อนทำลายผลประโยชน์ของสหรัฐ
- ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง
- แนวความคิดแบบสุดขั้ว

- แนวความคิดหัวรุนแรง
- นักชาตินิยมสุดขั้ว
- ผู้ไม่เป็นที่ปรารถนาทางการเมือง (ภัยสังคม)
- ผู้ก่อการร้ายและพันธมิตรของพวกเขา
- แนวความคิดหัวรุนแรงที่นิยมการทหาร
- การปฏิวัติ และแนวความคิดในการปฏิวัติ
- ลัทธิชาตินิยมอาหรับ
- พวกต่อต้านสหรัฐ

คำจำกัดความข้างต้นทั้งหมดนี้แทบจะครอบคลุมกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไว้เกือบหมด ยกเว้นแต่กลุ่มที่มีนโยบาย “สนับสนุน” อเมริกา ดังนั้น อาจจะตีความได้ว่า ศัตรูที่จะเป็นเป้าหมายทางการเมืองในการอบรมทางทหารของสหรัฐก็คือ กลุ่มทางการเมืองทั้งหลายที่ไม่มีนโยบายสนับสนุนต่อสหรัฐ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นอันสำคัญก็คือ นายทหารจากต่างชาติที่เข้ารับการฝึกอบรมได้แปรสภาพเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐ ดังที่คำรายงานอันหนึ่งได้กล่าวว่า “ผู้นำทางทหารได้มีความสัมพันธ์อย่างดียิ่งกับคนของเรา (สหรัฐ)”⁸ และผู้นำทางทหารเหล่านี้พร้อมที่จะใช้มาตรการต่าง ๆ ในการสร้างเสถียรภาพในภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐ ครั้งหนึ่งรัฐมนตรีกลาโหมแมคนามารา (Robert S. MacNamara) ก็เคยกล่าวว่า ผลได้จากโครงการฝึกนี้มีมากเกินกว่าราคาที่สหรัฐต้องจ่ายออกไป

ลักษณะทางสังคมของการฝึก

การสร้างทัศนคติที่ดีของทหารผู้เข้ารับการฝึกต่อประเทศผู้ให้การฝึกนั้น ผู้เข้ารับการฝึกจะต้องไม่มีภาพพจน์หรือความทรงจำที่ไม่ดี หรือความไม่พอใจต่อประเทศครูฝึก ดังนั้น เมื่อโครงการเริ่มขึ้น นายทหารต่างประเทศมาถึงประเทศสหรัฐ พวกเขาจะต้องเข้ารับฟัง “การปฐมนิเทศ” ลักษณะของการปฐมนิเทศ ก็คือการพาชมและสร้างความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมอเมริกัน อันได้แก่ การพาไปชมสถานที่ทำการทางทหาร ที่ทำการของรัฐบาล สถานที่ท่องเที่ยว ระยะเวลาของการปฐมนิเทศนี้อาจจะยาวเป็นอาทิตย์ไปจนถึงมากกว่าหนึ่งเดือน เมืองสำคัญที่นายทหารเหล่านี้จะได้เยี่ยมชมก็คือ วอชิงตัน ดีซี, นิวยอร์ก, ลอส แองเจลิส และคิสนีแลนด์ เป็นต้น⁹

ลักษณะของการปฐมนิเทศ จึงเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวมากกว่าจะเป็นลักษณะของการฝึกอบรมทางเทคนิค ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึงแบบแผนและการดำเนินชีวิตของชาวอเมริกัน โดยคาดหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนาทัศนคติและปรัชญาของบรรดานายทหารต่างประเทศเหล่านั้น เพราะในท้ายที่สุดแล้วนายทหารเหล่านี้ คือผู้บังคับบัญชาที่จะต้องทำหน้าที่ตัดสินใจเมื่อประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ อีกทั้งกระทรวงกลาโหมสหรัฐเคยกล่าวว่า การเดินทางทัศนศึกษาดังที่กล่าวมาแล้วนั้น มีผลตอบแทนอย่างใหญ่หลวงต่อ

โครงการฝึกทางทหารที่จัดขึ้น ดังนั้นลักษณะของการปฐมนิเทศโดยการทัศนศึกษาเช่นนี้จึงถูกคาดหวังว่าจะเป็นโครงการที่จะทำให้บรรดานายทหารต่างชาติเหล่านั้นชินกับสหรัฐ และเป็น การเริ่มต้นการมีความสัมพันธ์ที่ดี เพราะอย่างน้อยในการทัศนศึกษาจะเป็นการสร้างความเข้าใจว่าสหรัฐกำลังทำอะไร และสหรัฐเป็นอย่างไร

ทัศนศึกษาซึ่งนอกจากจะไปเยี่ยมชมที่ทำการทหารแล้วนั้น ในส่วนรายละเอียดโครงการจะมีลักษณะของการสร้างผลสะท้อนทางสังคมต่อความคิดของนายทหารโดยตรง รายละเอียดเหล่านี้ เช่นได้แก่ การพาไปชมสถานที่สำคัญ การได้เป็นแขกรับเชิญจากบรรดาสมาชิกสภาผู้แทน การจัดงานเลี้ยงต้อนรับโดยนายทหารอเมริกัน การได้รับเชิญไปร่วมรับประทานอาหารกับครอบครัวชาวอเมริกัน การเข้าฟังการบรรยายโดยสถาบันที่เป็นทางการของสหรัฐ และก่อนที่การทัศนศึกษานี้จะสิ้นสุดลง คณะผู้จัดอาจจะจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างบรรดานายทหารต่างประเทศถึงสิ่งที่ตนเองได้พบได้เห็นมา เพราะการทัศนศึกษานี้ถือว่า สิ่งที่พวกเขาได้เห็นและได้ยินมานั้นจะมีอิทธิพลต่อความคิดของพวกเขามากที่สุด ฉะนั้น ไม่แปลกอะไรที่มีคำแนะนำออกมาในปี 1963¹⁰ ว่า

- (1) การพบปะกับผู้นำชนกลุ่มน้อยและผู้นำสหภาพแรงงานจะกระทำเมื่อนายทหารต่างชาติผู้นั้นต้องการ และควร

จะจัดให้พบกับผู้นำชนกลุ่มน้อยและผู้นำสหภาพแรงงานที่มีความ “รับผิดชอบ”

- (2) สิ่งที่จะควรจะนำชมที่สำคัญคือสถานที่ทำการทางการเงินและบรรษัททางธุรกิจขนาดใหญ่
- (3) หากจะต้องพบกับพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม ก็ควรจะพิจารณาบุคคลในพรรคฝ่ายค้านที่มีความคิดไม่เป็นปฏิปักษ์รุนแรงต่อฝ่ายบริหาร
- (4) ควรเน้นการเข้าชมสถานที่ทำการของรัฐในระดับท้องถิ่น และเข้าเยี่ยมชมในโครงการตัวอย่าง เช่น การใช้เครื่องจักรช่วยการเกษตรกรรม
- (5) เมื่อทำการทัศนศึกษาที่วอชิงตัน ดี.ซี. นายทหารต่างชาติควรจะได้รับคำแนะนำให้พบกับเจ้าหน้าที่ของสหรัฐ

ลักษณะของอุดมการณ์ทางการเมือง

ลักษณะทางการเมืองของการฝึกทางทหารนี้ ได้กล่าวไว้ข้างแล้วในตอนต้นเช่นว่า ในการอบรม จะมีการพยายามให้ความหมายของคำว่า “ศัตรูทางการเมือง” ว่าประกอบไปด้วยบุคคลจำพวกไหนบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการฝึกนี้ มิได้หมายถึงความพยายามที่จะสร้างแต่เพียงจิตสำนึกตอบทบทวนเท่านั้น หากยังจะต้องสร้างความผูกพันตนเองและความรับผิดชอบตอบทบทวนนั้นๆด้วย เพราะความผูกพันและ

ความรับผิดชอบนี้จะก่อให้เกิดแรงกระตุ้นและแรงบันดาลใจที่จะดำเนินบทบาทจากที่นายทหารเหล่านั้นได้รับการอบรมมา และตัวบ่งชี้ตัวหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความผูกพันและความรับผิดชอบตอบทบทวนที่ได้รับการฝึกมา ก็คือ การที่ให้นายทหารต่างประเทศเหล่านี้เข้าไปมีความสัมพันธ์อันสนิทใกล้ชิดกับนายทหารอเมริกัน เช่น ในฐานะเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อนนายทหารอเมริกันจะแสดงให้เห็นถึงทัศนคติต่อเหตุการณ์ต่างๆ ของโลก หรือร่วมแสดงความห่วงใยต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลโดยตรงต่อความคิดทางการเมือง—การทหารของนายทหารต่างประเทศ และในการฝึกอบรมนี้ยังได้เน้นว่าความสำเร็จในการสงครามนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางเทคนิคเท่านั้น หากยังขึ้นอยู่กับปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างไม่ต้องสงสัย ดังคำกล่าวที่ว่า “คำสั่งของผู้บังคับบัญชาคือเสียงสวรรค์” ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประการหนึ่งที่สำคัญ ก็คือ นายทหารเหล่านี้จะกลายเป็นแต่ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับฟังคำสั่งเท่านั้น ดังที่มีข้อวิจารณ์ว่า การตั้งข้อสงสัย จะส่งผลโดยตรงต่อการจัดอันดับ “ความสามารถ” ของนายทหารผู้นั้น ซึ่งย่อมจะมีผลต่อการเลื่อนยศของนายทหารนั้นด้วย

และการอบรมทางการเมืองที่จัดขึ้นสำหรับนายทหารต่างประเทศ ได้ถูกตรวจสอบโดยวุฒิสมาชิกทรมอนด์ (Strom Thurmond) และพบว่า ในกองทัพมีคนอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก

ที่จะมีความเข้าใจต่อความคิดวัตถุนิยมวิภาษวิธี ในทางตรงข้าม ผู้คนส่วนใหญ่ในกองทัพเต็มไปด้วยความคิดที่เกลียดและกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสิ้นเชิง¹¹

นอกจากนี้ ผลการอบรมทางความคิดที่สำคัญ ก็คือ การเสนอความคิดที่ว่า โครงสร้างทางการเมืองที่ถูกปกครองโดยรัฐบาลพลเรือนนั้นมีช่องว่าง และกองทัพเท่านั้นคือผู้ที่ต้องเข้ามาสู่ช่องว่างนี้เพื่อควมมีเสถียรภาพและความสงบเรียบร้อยของประเทศ และในกระบวนการอบรมนั้น จะเน้นถึงภัยคุกคามของ “ลัทธิคอมมิวนิสต์สากล” ต่อโลกและชนเผ่าเดียวกันก็จะให้ความสำคัญน้อยมากต่อกระบวนการพัฒนาทางสังคม และมักจะให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทางที่จะเป็นภัยคุกคามต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศ ดังนั้น บทบาทของกองทัพในประเทศกำลังพัฒนาจึงได้รับการให้ความสำคัญอย่างมากจากการอบรม โดยจะถือว่า กองทัพในประเทศเหล่านี้คือ องค์การที่ก้าวหน้าและมีพลังเข้มแข็งที่สุดในสังคมที่จะต้านทานต่อเสถียรภาพทางการเมืองและภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ และอีกทั้งยังเชื่อว่า กองทัพจะสร้างความสนับสนุนจากประชาชนและสามารถจะลดความไม่พอใจของประชาชนได้ และกองทัพก็ยังจะสามารถจะแยกผู้ที่เป็นภัยสังคมออกจากประชาชนได้ด้วย

อีกทั้งยังจะพบหลักฐานทางความคิดดังกล่าวได้จากหนังสือคู่มือในการต่อต้านการก่อการร้ายในปี 1967¹² ได้เสนอความเห็นไว้คือ

- (1) ประเทศด้อยพัฒนาทุกประเทศต้องการการพัฒนา
- (2) ก่อนที่จะทำการพัฒนาประเทศ ประเทศจะต้องมีเสถียรภาพเป็นอันดับแรก และการปกครองโดยรัฐบาลทหารคือวิถีทางที่จะนำควมมีเสถียรภาพมาสู่ประเทศ
- (3) การก่อการร้ายและการปฏิวัติเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
- (4) ระบบการปกครองที่ถูกกล่าวถึงนั้นมีเพียง 3 ระบบ คือ ระบบอัตตาธิปไตย (autocracy), ระบบคอมมิวนิสต์, และระบบประชาธิปไตย
- (5) กลุ่มบุคคลหรือคณะบุคคลที่สนับสนุนให้ชนชั้นล่างลุกขึ้นเรียกร้องต่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่นั้น
- (6) กองทัพและอำนาจรัฐควรจะอดทนต่อบุคคลในพรรคฝ่ายค้าน เพื่อป้องกันมิให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกับพวกผู้ก่อการร้าย
- (7) ลักษณะ “วัฒนธรรมทางการเมือง” คือตัวแทนที่แท้จริงของรัฐธรรมนูญของประเทศนั้น ๆ
- (8) ชนชั้นกลางควรจะได้รับสนับสนุนให้มีความเข้มแข็ง

- (9) ในประเทศอุตสาหกรรม ทั้งพรรคการเมืองอนุรักษนิยมและพรรคเสรีนิยมเป็นตัวแทนของชนชั้นเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะของการเสนอว่านี่คือจุดมุ่งหมายในระยะยาวของประเทศโลกที่สาม

ส่วนลักษณะของการอบรมนั้น จะไม่มีการให้คะแนน จะไม่มีการให้ตก อาจจะมีการให้มีการทำรายงานบ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อย แม้ว่าโดยหลักการแล้ว นายทหารผู้เข้ารับการอบรมจะต้องเขียนวิทยานิพนธ์ต่อปัญหาที่ตนสนใจในเรื่องกองทัพ แต่เพื่อเป็นการ “รักษาหน้า” ของบรรดานายทหารต่างประเทศผู้เข้ารับการอบรม สิ่งเหล่านี้จึงอาจจะไม่ถูกนำมาใช้ เพราะการเสียหน้าของนายทหารผู้เข้ารับการอบรมอาจนำไปสู่ความไม่พอใจมาสู่สหรัฐได้ ซึ่งสหรัฐในฐานะผู้ฝึกไม่ต้องการสิ่งนี้ เพราะจะกระทบกระเทือนต่อทัศนคติของนายทหารผู้นั้นต่อสหรัฐเอง เพราะได้เคยมีตัวอย่างขึ้นแล้วในทศวรรษที่ 5 ที่นายทหารระดับสูงของประเทศผู้รับการฝึกทำข้อสอบได้คะแนนต่ำมากและก็ได้เกิดความไม่พอใจในหมู่นายทหารผู้เข้ารับการฝึก^๔ ๕ 13

ลักษณะของอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า โครงการฝึกอบรมทางทหาร ซึ่งรวมทั้งการทัศนศึกษาด้วยนั้น ได้มีผลอย่างมากทั้งต่อความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและต่อทัศนคติที่อนุรักษนิยมของนาย

ทหารต่างประเทศเหล่านั้น โครงการเช่นนี้ไม่ได้มีแต่เพียงผลทางการเมือง—การทหารเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลในทางเศรษฐกิจด้วย เพราะเหตุว่า หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสหรัฐในเรื่องการลงทุน การแสวงหาตลาด และการได้สัมปทานวัตถุดิบในประเทศโลกที่สาม ก็คือการขึ้นมามีอำนาจของขบวนการชาตินิยมต่าง ๆ ดังนั้นไม่เพียงแต่ผลประโยชน์ทางการเมือง—การทหารที่สหรัฐในประเทศผู้ให้การฝึกจะได้รับเท่านั้น แต่การฝึกอบรมทางทหารนี้เป็นเครื่องมืออันหนึ่งในนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่จะใช้นายทหารต่างชาติเจ้าของประเทศเป็นผู้ค้าประกันต่อนโยบาย “เปิดประตู” (Open door) โดยกองทัพจะให้ความสนับสนุนต่อการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเปิด (Open Economy) ของรัฐบาลของชาติตนเอง และไม่เชื่อในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม ที่ถือว่า บรรษัทลงทุนข้ามชาติ (Transnational Corporations) มีความสามารถที่จะควบคุมส่วนที่สำคัญของเศรษฐกิจของประเทศโลกที่สามผู้รับการลงทุนได้ เพราะการตัดสินใจของบรรษัทลงทุนเหล่านั้นจึงอาจจะกระทบผลประโยชน์ต่างชาติของประเทศผู้รับการลงทุนได้ กล่าวคือ ไม่เชื่อว่าอำนาจการตัดสินใจของบรรษัทลงทุนข้ามชาติจะเป็นการจำกัดต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐผู้รับการลงทุน

อีกประการหนึ่งก็คือ บรรษัทลงทุนข้ามชาตินี้มักจะดำเนินการบริหารที่ต้องเก็บเกี่ยวผลกำไรและผลได้จากการดำเนินการทางเศรษฐกิจให้ได้มากที่สุด ฉะนั้น มาตรการในเบื้องต้นที่พยายามควบคุมการขยายอำนาจของบรรษัทข้ามชาติจึงได้แก่ การมีมาตรการที่เข้มงวดต่อการลงทุนจากต่างชาติ การตั้งกำแพงภาษี หรือการเพิ่มภาษีรายได้จากกำไรของบรรษัทเหล่านั้น เป็นต้น ประสิทธิภาพของมาตรการเหล่านี้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของผู้บริหารประเทศในประเทศโลกที่สาม แต่ก็จะต้องไม่ลืมด้วยว่าอำนาจทางเศรษฐกิจของบรรษัทลงทุนข้ามชาตินั้น เป็นอำนาจในระดับโลก ซึ่งอาจจะสามารถมีแรงบีบคั้นทางเศรษฐกิจต่อประเทศผู้รับการลงทุนที่มีมาตรการเข้มงวดได้ และทั้งนี้จะต้องไม่ลืมอีกเช่นกันว่า การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมนั้น มักจะได้รับการประท้วงตราว่าเป็นนโยบายเศรษฐกิจของพวก “สังคมนิยม” หรือเป็นแนวความคิดที่ต้องการบ่อนทำลายเศรษฐกิจของชาติ เพราะมีความเชื่อเป็นพื้นฐานที่ได้รับการอบรมจากตะวันตกมาโดยตลอดว่า การลงทุนของต่างชาติ จะก่อให้เกิดการว่างงาน จะได้รับความก้าวหน้าทางวิชาการการผลิต จะเป็นการสร้างแรงงานที่มีฝีมือให้เกิดขึ้น และยังจะเป็นการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจภายในด้วย ซึ่งความคิดพื้นฐานเช่นนี้ จะได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่ถูกต้อง และก็มักจะไม่ได้รับการ

ตั้งข้อสงสัยถึงผลด้านลบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการลงทุนนั้น

ทั้งยังเชื่อกันอีกว่าการลงทุนจากต่างประเทศนั้น จะนำความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมาสู่ประเทศของตน แต่มิได้พิจารณาผลในด้านกลับที่ว่า ในขณะเดียวกันนั้น เศรษฐกิจของประเทศผู้รับการลงทุนได้ให้ผลตอบแทนอะไรแก่การลงทุนดังกล่าวบ้าง ดังที่ครั้งหนึ่ง รัฐมนตรีต่างประเทศของชิลีได้กล่าวแก่ประธานาธิบดีนิกสันถึงการลงทุนของสหรัฐในระหว่างการพบปะที่ทำเนียบขาวในปี 1969 ว่า ประเทศในอเมริกาใต้ได้ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแก่สหรัฐและประเทศอุตสาหกรรมอื่น ๆ มาก¹⁴ ในขณะที่มีคำกล่าวว่า การลงทุนของเอกชนได้ทำเพื่อประเทศในอเมริกาใต้ แต่ก็คือผลที่ได้รับนั้นสูงกว่าจำนวนเงินที่นำไปลงทุนหลายเท่า และในขณะเดียวกันการสะสมทุนภายในประเทศก็มีแนวโน้มลดลง ผลกำไรจากทุนต่างชาติที่นำมาลงทุนจึงขยายเพิ่มมากขึ้นแต่ไม่ใช่เพื่อเจ้าของประเทศ ดังนั้นความหมายของคำว่า “ความช่วยเหลือ” จึงหมายถึงตลาดและการพัฒนาในประเทศที่พัฒนาแล้ว... กล่าวก็คือประเทศผู้รับการลงทุนให้มากกว่ารับ หรือดังที่คณะกรรมการว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจหลังสงครามได้กล่าวว่า การที่จะดำรงเศรษฐกิจของสหรัฐให้อยู่ได้นั้น จะต้องขยายตลาดสินค้าที่ทำการผลิตขึ้นในสหรัฐ เพราะฉะนั้นหมายความว่าต้องมองตลาดในต่างประเทศ¹⁵

ดังนั้น ในการฝึกอบรม นายทหารต่างประเทศจะได้รับการเสนอความคิดที่ว่านโยบายเศรษฐกิจเปิดของประเทศในโลกที่สามนั้น เป็นนโยบายที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ และการรับการลงทุนจากต่างประเทศคือ หนทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ดีที่สุด เพราะประเทศเหล่านี้ขาดทุน วิทยาการสมัยใหม่และแรงงานที่มีฝีมือ ซึ่งการลงทุนจากต่างประเทศจะนำสิ่งนี้เข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจภายใน ความเชื่อในทางเศรษฐกิจเช่นนี้ จะทำให้นายทหารมองนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมด้วยความสงสัย หรือมีทัศนคติที่เป็นปฏิปักษ์อย่างรุนแรง เพราะถือว่าเป็นนโยบายเศรษฐกิจของพวกฝ่ายซ้าย ที่อาจจะนำมาสู่การทำลายอำนาจของกองทัพได้ และโดยเฉพาะในประเทศโลกที่สามบางประเทศ กองทัพคือผู้ประกอบการผลิตที่มีความสัมพันธ์ในทางการค้าและบุคคลในกองทัพได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนทางเศรษฐกิจของต่างชาติโดยตรง

บทส่งท้าย

การจะพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมทางทหารระหว่างประเทศต่อกระบวนการพัฒนาทางการเมือง-เศรษฐกิจ นั้น นอกจากจะพิจารณาในด้านกว้างดังข้างต้นแล้ว การพิจารณาแต่ละประเทศด้วย เพราะเหตุว่านายทหารที่ได้รับการฝึกเหล่านี้ เมื่อกลับไปประเทศของตนแล้ว พวกเขาไม่เพียงแต่จะมีความใกล้ชิด แต่

ยังจะมีความชื่นชมในสหรัฐด้วย ผลที่เกิดขึ้นเช่นนี้ จึงถือได้ว่าเป็น “โอกาสที่มีค่ายิ่ง” แก่การติดต่อกับสหรัฐในอนาคต และจากการตรวจสอบได้พบว่า ผู้ที่เข้ามารับการฝึกในสหรัฐนั้นอย่างน้อยก็เดินทางออกจากสหรัฐด้วยความรู้สึกที่อบอุ่นในการต้อนรับและด้วยความเคารพในสถาบันของสหรัฐ แม้ว่าจะไม่มีหลักประกันว่านายทหารเหล่านี้จะให้การสนับสนุนต่อสหรัฐในอนาคต แต่ก็มีมีความเชื่อว่านายทหารเหล่านี้จะมีความเข้าใจต่ออุดมการณ์ของสหรัฐได้มากกว่าบุคคลที่ไม่เคยมีความสัมพันธ์กับสหรัฐมาก่อน

และทั้งในการฝึกอบรมเช่นนี้ ยังลดการที่สหรัฐจะต้องเข้าแทรกแซงในกิจการภายในของประเทศนั้น ๆ และการฝึกนี้ยังจะเป็นหนทางที่จะทำให้สหรัฐได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อประเทศผู้รับการฝึกในการมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ จากการศึกษาพบด้วยว่า โครงการฝึกอบรมทางทหารเช่นนี้จะทำลายความคิดชาตินิยมที่มีอยู่ในนายทหารผู้นั้น และจะสร้างเอกลักษณ์ใหม่จากโลกทัศน์ของสหรัฐ กล่าวคือ การฝึกจะทำให้นายทหารผู้นั้นห่างเหินจากเอกลักษณ์เก่า แต่จะเกิดความสัมพันธ์ใหม่ในฐานะสมาชิกของกลุ่มที่แสดงออกด้วยความยึดมั่นในเอกภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางความคิดที่ได้จากการฝึก¹⁶ และสำหรับประเทศที่หลุดพ้นจากภาวะความเป็นอาณานิคม การฝึกทางทหารจะก่อให้เกิดเอกลักษณ์ใหม่ที่ทดแทนช่องว่างของความ

สัมพันธ์ระหว่างนายทหารกับเจ้าอาณานิคมผู้ควบคุมกองทัพที่ได้สูญเสียไปเมื่อประเทศได้เอกราชเอกลักษณ์ใหม่ที่เกิดโดยการสร้างความผูกพันกับประเทศผู้ให้การฝึกจึงหมายถึงการสร้างประเพณีสัญลักษณ์ และค่านิยมใหม่

ผลสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดจากโครงการฝึกเช่นนี้ ก็คือ ได้ก่อให้เกิดความพยายามที่จะนำแนวความคิดทางการเมืองแบบตะวันตกมาใช้เพื่อไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยถือว่าแบบแผนดังกล่าว มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความมั่นคงภายใน การพัฒนาทางเทคนิค และการพัฒนาทางการเมือง และเชื่อว่าองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ จะพัฒนาไปได้ด้วยความช่วยเหลือจากกองทัพ ดังนั้นโครงการฝึกอบรมทางทหารจึงเป็นวิถีทางสำคัญที่จะขยายอำนาจของสหรัฐไปสู่ต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น จากรายงานที่ทำขึ้นในปี 1970 พบว่า ในประเทศพันธมิตรของสหรัฐทั่วโลก มีนายทหารจำนวน 200 นาย โดยประมาณ มีตำแหน่งในหน้าที่การบริหารและการนิติบัญญัติของรัฐบาลของตน ทำหน้าที่ในฐานะประธานของบริษัทยุทโธปกรณ์หลักของประเทศ หรือทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาและรองผู้บังคับบัญชาในระดับสูงของกองทัพ และนอกจากนี้ยังมีมากกว่าอีก 600 นายเป็นผู้บังคับบัญชาระดับกลาง และมากกว่า 1,200 นาย เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการในกองทัพ¹⁷

ดังนั้น ในพระราชบัญญัติการช่วยเหลือด้านความมั่นคง ปี 1976 (Security Assistance

Act. 1976) งบประมาณในโครงการให้ความช่วยเหลือทางทหาร (Military Assistance Program) อาจจะลดต่ำลงมาก แต่โครงการให้การฝึกและอบรมทางทหารระหว่างประเทศ (International Military Education and Training) ยังดำรงอยู่เป็นหัวใจสำคัญของพระราชบัญญัตินั้น เพราะผลตอบแทนที่ประเทศผู้ฝึกได้รับ เมื่อเปรียบเทียบกับความช่วยเหลือทางทหารแบบอื่น ๆ แล้ว การฝึกทางทหารเป็นสิ่งที่ให้ผลตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด อันจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกมีความเข้าใจอันดีและความร่วมมือกับสหรัฐมากขึ้น ดร. เบเคอร์ ได้กล่าวในคำให้การต่อรัฐสภาสหรัฐในปี 1970 ว่า “โครงการให้ความช่วยเหลือการฝึกทางทหารของสหรัฐนั้น จะเน้นที่ความเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการทหารน้อยกว่าความพยายามที่จะสร้างทัศนคติทางการเมืองที่นิยมชมชอบต่อสหรัฐ”¹⁸ ฉะนั้นจึงไม่แปลกอะไรที่นายทหารในประเทศโลกที่สามที่ได้รับการฝึกอบรมมาจากต่างประเทศจะกลายเป็นเครื่องมือในนโยบายของประเทศผู้ให้การฝึกนั้นในที่สุด

ตัวอย่างข้างต้นนั้น เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ของสหรัฐเป็นกรณีศึกษา แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ความสัมพันธ์ดังกล่าวมิได้จำกัดเฉพาะในกลุ่มประเทศในค่ายตะวันตกเท่านั้น การให้ความช่วยเหลือในการฝึกของค่ายตะวันออก ก็น่าจะมีผลต่อประเทศผู้รับความช่วยเหลือดังกล่าวเช่นเดียวกันด้วย¹⁹

เชิงอรรถ

¹ จุดมุ่งหมายของการให้ความช่วยเหลือของสหรัฐในแต่ละปีได้ในเอกสารของงบประมาณช่วยเหลือทางทหารระหว่างประเทศ Congressional Presentation

² จำนวนนายทหารที่เข้ารับการฝึกจากสหรัฐ ระหว่างปี 1950—1983 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,094,157 คน แยกเป็นรายละเอียดคือ 1950—1973 จำนวน 1,761,061 คน

1974	จำนวน	48,166 คน	1979	จำนวน	26,868 คน
1975	„	32,908 „	1980	„	24,917 „
1976	„	26,280 „	1981	„	28,225 „
1977	„	23,857 „	1982	„	44,261 „
1978	„	27,955 „	1983	„	49,659 „

³ ตัวอย่างของงานที่กล่าวถึงกองทัพกับชนชั้นกลางเช่น Manfred Halpern, “Middle Eastern Armies and the New Middle Class”, in John Johnson, ed., *The Role of the Military in Underdeveloped Countries*, New Jersey : Princeton University Press, 1962; Jose Nun, “The Middle-Class Military Coup”, in Robert Rhodes, ed., *Imperialism and Underdevelopment : A reader*, New York : Monthly Review Press, 1970; และ บทที่ 4 “Praetorianism and Political Decay” ใน Samuel Huntington, *Political Order in Changing Societies*, New Haven : Yale University Press. 1968.

⁴ ดูแนวคิดดังกล่าวใน Miles Wolpin, *Military Aid and Counterrevolution in the Third World*, Lexington : D.C. Heath and Company, 1972.

⁵ เฟื่องอ้าง, และดูเพิ่มเติมใน บทที่ 3—“External Political Socialization as a Source of Conservative Military Behavior in the Third World” ใน Miles Wolpin, *Militarism and Social Revolution in the Third World*, New Jersey : Allanheld, Osnun & Co., 1981

⁶ ดูรายละเอียดในบทที่ 1—“Introduction”, ใน *Military Aid and Counterrevolution in the Third World*, อ้างแล้ว.

⁷ เฟื่องอ้าง, pp. 18—19.

⁸ คำพูดดังกล่าวปรากฏในคำให้การต่อรัฐสภาสหรัฐ เรื่อง Committee on Foreign Affairs Military Assistance Training. Hearings before the Subcommittee on National Security Policy and Scientific Development of the Committee on Foreign Affairs, House of Representatives, 91st Cong., 2nd Sess, 1970.

⁹ อ้างแล้ว, *Military Aid and Counterrevolution*, pp. 32—33.

¹⁰ ดูรายละเอียดในบทที่ 3—“Social Aspects of Training”, ใน *Military Aid and Counterrevolution*, อ้างแล้ว.

¹¹ เฟื่องอ้าง p.49; และดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Committee on the Armed Services, *Military Cold War Education and Speech Review Policies*. Hearings before the Subcommittee on Special Preparedness of the Committee on Armed Services, U.S. Senate, 87th Cong., 2nd Sess.

¹² ดูอ้างอิง E. จาก *Military Aid and Counterrevolution*, p. 55; และจาก U.S. Department of the Army, *Stability Operations,—U.S. Military Doctrine*, 1967.

- 13 Maj Matthew Dunn, Maj James Jones, "Preventive Medicine : Civic Action Training Program," Air University Review 18, Nov.-Dec. 1966, pp. 21-25.
- 14 อังแกว Military Aid and Counterrevolution, p. 3.
- 15 Gabriel Kolko, The Politics of War, New York : Random House, 1969, p. 254.
- 16 Mary Kaldor, The Baroque Arsenal, New York : Hill and Wang, pp. 137-139.
- 17 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 7 "Effectiveness of the Program" ใน Military Aid and Counterrevolution, อังแกว.
- 18 เฟ็งอิ่ง, p. 31.
- 19 ดูรายละเอียดสำหรับความช่วยเหลือทางทหารของสหภาพโซเวียตใน W. Jashua and S. Gilbert, Soviet Military Aid Diplomacy, Baltimore.

เพื่อชีวิตรอบรู้และรื่นรมย์

อ่าน

บ้านไม่รู้โรย

สุชาติ สวัสดิ์ศรี

บรรณาธิการบริหาร